

DenkGroen

Relatieblad oktober 2013

Binnenbeplanting in de lift •
Organische architectuur •
Beterhuis • Prettige werkplek

'Planten zijn
integraal onderdeel
van architectuur'

Lees dit artikel op pagina 3

3 Interview • Heilzaam

“Het is al eeuwenlang bekend dat groen een heilzame werking heeft op mensen” zegt architect Max van Huut. Dit is dan ook de reden waarom hij al zo’n beetje zijn hele carrière groen als integraal onderdeel opneemt in zijn ontwerpen. Ook binnenbeplanting.

4|5 Project • Beterhuis

Het nieuwe Isala-ziekenhuis in Zwolle is ontworpen als een *beterhuis*: de organische bouwstijl en de groene omgeving – ook binnen de ziekenhuismuren – moeten het genezingsproces van de patiënten versnellen.

6|7 Green facts

Deze keer o.a. de voordelen van groen in de klas, opnieuw een samenwerkingsverband tussen Van der Tol en een sw-bedrijf, een onderzoek naar de prestatie van zonnepanelen op groendaken en de vaste column: puzzelen naar een aantrekkelijk atrium.

8|9 Project • Tropische nieuwbouw

In Assen staat op het terrein van GGZ Drenthe nieuwbouw met een atrium waarin tropische planten en bomen tot voorbij de eerste verdieping reiken. Hier is organische architectuur in combinatie met een *healing environment* in de praktijk gebracht.

10 Visie • Binnenbeplanting

Binnenbeplanting is een tendens: niet alleen mooi om te zien, maar ook nog eens goed voor de mens. Maar wie met binnenbeplanting aan de slag gaat, moet wel beschikken over de nodige deskundigheid. Er zijn namelijk nogal wat randvoorwaarden.

11 Nieuwbouw • Complex dak

Het gebruiksdak op het nieuwe Huis in de Heuvel in het Rotterdamse familiepark Plaswijckpark mag met recht een complex dak genoemd worden. De aanleg van het groen op het dak heeft van de vakmensen van Van der Tol het uiterste van hun kunnen gevegd.

12 De klant • Prettige werkplek

Een prettige plek om te werken, open en transparant, waar zichtbaar mag zijn wat er allemaal gebeurt. Wie zoals de Amsterdamse woningcorporatie Eigen Haard deze filosofie aanhangt, komt bijna als vanzelf uit bij een gebouw met veel glas en licht. En groen.

Colofon

Denk Groen is het relatiemagazine van de Van der Tol Groep BV en heeft een oplage van 2000 stuks. Het blad verschijnt twee keer per jaar.

Realisatie:
Amazing Media

Redactie:
Aart Veerman (Van der Tol)
Britta Mantel (Van der Tol)
Ronald de Kreij (de Schrijfzaak)

Redactieadres:
Kijk op www.vandertolbv.nl

Ontwerp en vormgeving:
Graphic Invention

Illustraties en fotografie:
Norbert Waalboer
Eigen beelden beheer Van der Tol

Drukwerk:
Drukkerij Jan Evers

Vestigingen in de regio's:
Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht

Groepsactiviteiten
Terreininrichting
Bestrating en Riolering
Binnenbeplanting
Boomverzorging
Daktuinen en Vegetatiedaken
Onderhoud en Beheer
Design & Construct

Groen, goed voor u

“Het is al eeuwenlang bekend dat groen een heilzame werking heeft op mensen” zegt architect Max van Huut. Dit is dan ook de reden waarom hij groen altijd als integraal onderdeel opneemt in zijn ontwerpen. En dan hebben we het over zowel binnen- als buitenbeplanting.

Als je het goed aanpakt, zal de binnenbeplanting zelf ook goed gedijen

Max van Huut van het Amsterdamse Architectenbureau Alberts & Van Huut somt op: “Groen vermindert stress, reinigt de lucht, houdt de temperatuur in balans, vangt fijnstof af... Dus nog voor wij de eerste potloodstreep van het ontwerp op papier zetten, hebben we al nagedacht over zo veel mogelijk plekken waar binnenbeplanting goed zou kunnen gedijen. Voor de benodigde vakkennis nodigen we een groendeskundige uit, die ook mee tekent aan het ontwerp. Dat is overigens vrijwel altijd tuin- en landschapsarchitect Jørn Copijn, met wie ik al 33 jaar samenwerk.” (zie ook het interview met Copijn op pag. 4-5 in dit blad, red) Van Huut heeft een eigen manier van ontwerpen met zijn opdrachtgevers. Anders dan het tamelijk

hoekige kubisme is zijn organische architectuur veel ronder en natuurlijker: “Het sluit meer aan bij de natuur van de mens.” Hij maakt een vergelijking die zijn visie onderstreept: “Ik wandel liever langs een rivier dan langs een kanaal. Een rivier die door het landschap meandert trekt als het ware de natuur aan en gaat er zelf in op. Een kaarsrecht kanaal staat vrijwel altijd ver af van welke natuur ook.”

Gevangen bomen

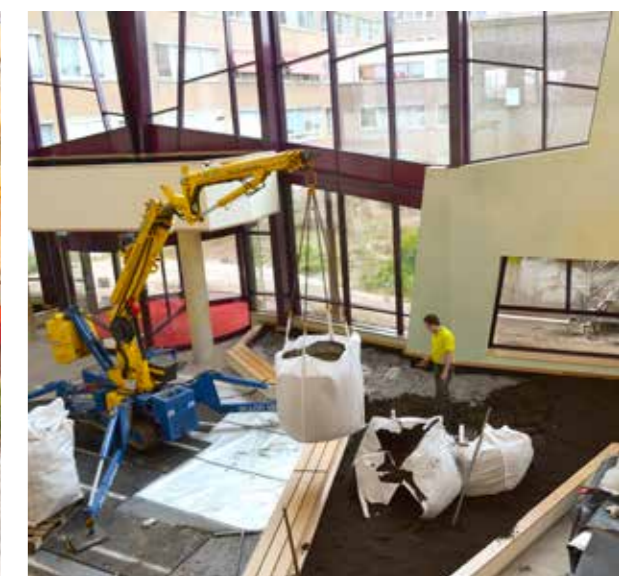
Dankzij het integrale ontwerp maken planten en de plantenbakken een direct onderdeel uit van de architectuur, betoogt Van Huut. “Dat is wat anders dan wanneer er na de bouw hier en daar nog wat groen wordt neergezet. Dat werkt niet. De planten groeien bijvoorbeeld niet, omdat ze op een verkeerde plek staan. Of de planten vormen een contrast met de architectuur, en dat leidt juist weer tot negatieve prikkels bij de mens. Laatst zag ik bijvoorbeeld in een gebouw een paar bomen in grote potten staan. Totaal verloren. Het voelde alsof deze bomen gevangen waren genomen.” Alberts & Van Huut is bekend van grote en spraakmakende nieuwbouwprojecten zoals de hoofdkantoren van ING, Gasunie en KPMG. Nieuw is volgens hem dat nu ook ziekenhuizen op zoek zijn naar helende architectuur, zoals Isala in Zwolle. “Het is een compliment aan de ziekenhuisdirecties dat zij nu ook de stap aandurven. Juist ziekenhuizen zijn plaatsen waar een heilzame werking van de omgeving zeer welkom is. Door al in het ontwerp na te denken over het binnenbrengen van de natuur, zal het goed gedijen. Van der Tol heeft de beplanting in Isala nu ongeveer een half jaar geleden aangebracht. En als je ziet hoe dat er nu bij staat... Prachtig!”

Helende **organische bouw**

Een blik op de binnenbeplanting

Isala is niet alleen **het mooiste ziekenhuis**, maar ook het groenste *beterhuis*

Het nieuwe Isala-ziekenhuis in Zwolle is ontworpen als een *beterhuis*: de organische bouwstijl en de groene omgeving – ook binnen de ziekenhuismuren – moet het genezingsproces van de patiënten versnellen. Tuin- en landschapsarchitect Jørn Copijn dacht en ontwierp mee.

Al in de voorfase van het ontwerp van het nieuwe Isala-ziekenhuis zat Copijn aan tafel met de architecten van het bureau Alberts & Van Huut. “Toch bijzonder”, zegt hij, “om al vanaf de tekentafel tot aan het beheer bij een nieuwbouwproject betrokken te zijn. Hoewel ik voor de uiteindelijke aanleg en voor het beheer de deskundigheid van Van der Tol heb ingeschakeld.”

Deze werkwijze is tekenend voor organische architectuur, waarbij binnen en buiten doorgaans naadloos in elkaar overvloeien. Diverse binnentuinen in het ziekenhuis, zogenoemde atria, vormen de overgang

tussen de groene weelderige natuur rondom het gebouw en de organische omgeving binnen. “Die verbinding is helemaal niet zo moeilijk te maken”, zegt Copijn, “als je maar groen kunt denken. En daarvoor zit ik aan tafel; om groen mee te denken. Dat vereist kennis van hoe en waar planten kunnen groeien en bloeien; wat de invloed is van licht, vocht en tocht; en hoe je plantenziekten en schadelijke insecten op een biologische manier kunt bestrijden.”

Filosofie

Het resultaat is wat Isala met trots noemt ‘het mooiste ziekenhuis van Nederland’.

Niet geheel bescheiden, dit oordeel over het eigen ziekenhuis, maar waarschijnlijk wel juist. Maar wat wil je ook, met een team van architecten dat eerder al onder meer de hoofdkantoren van ING, Gasunie en KPMG ontwierp. En ook deze volgens de regels van de organische architectuur. “Nu heeft dus ook de leiding van Isala onze filosofie omarmd”, zegt Copijn. “Maar niet direct. De heersende gedachte is nog altijd dat een ziekenhuis steriel moet zijn. Levende planten met daarin levende beestjes passen niet goed in dit beeld. Het heeft dan ook veel overleg en tekst en uitleg gekost om de ziekenhuisleiding

als geheel enthousiast te krijgen. Ondanks dat het ijs al vroeg was gebroken. Dat kwam door de opmerking van een epidemioloog. Hij zei: ‘Ik ga liever in de open lucht opereren dan in een ziekenhuis, want zelfs in het bos vind je minder bacteriën dan hier.’”

Helende werking

De organische vormen van de nieuwbouw in combinatie met het groene landschap hebben een positieve uitwerking op de medewerkers, bezoekers en vooral de patiënten. De helende kracht begint al met de rustige, groene uitstraling van de omgeving. Maar ook binnen het gebouw

zijn open groene ruimten te vinden zoals daktuinen en omsloten tuinen. Dit vanuit de gedachte dat het verblijven in een groene omgeving de genezing positief beïnvloedt. Daarom zijn er ook meerdere verblijfruimten waar visueel en fysiek contact met het landschap mogelijk is. De openheid wordt verder benadrukt door een openbare straat – De Passage – die de vleugels van de gebouwen met elkaar verbindt. En uiteraard is ook hier weer veel groen te vinden. Zo bezien is Isala misschien niet alleen het mooiste ziekenhuis, maar tevens het groenste *beterhuis* van Nederland.

Opnieuw samenwerking met sw-bedrijf

Van der Tol heeft een samenwerkingsverband getekend met de sociale werkvoorziening BGS in Schiedam. Deze partijen zijn overeengekomen dat medewerkers van BGS aan het werk kunnen bij Van der Tol. In eerste instantie gaat het om vijf mensen die begin september aan de slag zijn gegaan.

De samenwerking biedt de BGS-medewerkers de kans zich verder te ontwikkelen in hun vakgebied. Bovendien wordt met deze stap invulling gegeven aan de Participatiewet,

die voorschrijft dat sw-medewerkers zo veel mogelijk moeten gaan meedraaien binnen het reguliere bedrijfsleven. Verantwoordelijk wethouder Mario Stam begeleidde de medewerkers naar hun eerste werkdag bij Van der Tol op een project in Berkel en Rodenrijs. Hij verklaarde er alle vertrouwen in te hebben dat de samenwerking goed uitpakt en prees Van der Tol als een bedrijf dat maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel voert. Het is overigens niet de eerste keer dat Van der Tol samenwerkt met een sw-bedrijf. Dat gebeurt ook al in diverse andere gemeenten. De ervaring is tot dusver goed, mede omdat het vaak om gemotiveerde mensen gaat. Hoewel zij volledig onder de vlag van Van der Tol werken, blijven zij wel in dienst van het detacherende sw-bedrijf. Dat biedt hen een gevoel van veiligheid.

www.youtube.com/watch?v=-MSjPDZjAd4

'Planten voor alle Daken'

Dit prachtig boek van Annemieke Langendoen is verschenen.

Een boek vol tabellen met Botanische en Nederlandse namen, prachtige tekeningen en foto's en vrolijk geschreven stukjes. Kortom een echte 'musthave' als u alles wilt weten over beplanting op daken.

Bestellen: www.dakenraad.nl/index.php?page=boekbestellen

Het Beheer goed uit de startblokken

Het nieuwe initiatief Het Beheer dat begraafplaatsen ondersteunende groen-, beheers- en onderhoudsdiensten biedt, voorziet in een gat in de markt. Sinds de lancering van het initiatief dit voorjaar, hebben zich diverse belangstellenden gemeld.

Veel begraafplaatsen dreigen in zwaar weer terecht te komen omdat het aantal begrafenissen in Nederland afneemt. Het Beheer, dat mede wordt ondersteund met kennis en diensten van Van der Tol, biedt een oplossing met haar Design &

Constructie werkwijze. Met deze werkwijze wordt een totaal ontzorgconcept aangeboden van advies, realisatie tot en met beheer voor de begraafplaatsbeheerder. Met als resultaat; een gezonde exploitatie waarbij klantvriendelijkheid en kosten-

besparing de sleutelwoorden zijn. Bent u ook geïnteresseerd in de activiteiten van Het Beheer? Meld u dan nu aan voor de nieuwsbrief. Dan kan op de website www.hetbeheer.nl.

Column

Annemieke Langendoen
Frisse wind

Proefopstelling klaar; meten maar!

Groen is niet alleen gezond voor mensen, maar ook goed voor zonnepanelen. Deze presteren beter op een groendak dan op een traditioneel zwart dak.

Zo wordt althans bewezen. De temperatuur op zwarte daken wordt in de felle zon hoger, en dat remt de productie van de panelen. Maar in hoeverre klopt deze stelling? Om hier achter te komen heeft Van der Tol in samenwerking met leverancier van daksystemen ZinCo Benelux het dak van het kantoor in Amsterdam beschikbaar gesteld voor wetenschappelijk onderzoek. Een deel van het dak is zwart, een ander deel is bedekt met een sedumopbouw. Op beide stukken staan identieke

zonnepanelen die verbonden zijn met meetapparatuur. De opstelling is gemaakt door twee studenten van de Hogeschool Rotterdam die het onderzoek als afstudeeropdracht uitvoeren. De uitkomsten zijn bedoeld voor de SIA RAAK MKB-classificatie begroeide daken. Doel is de meeropbrengst van zonnepanelen op een koelend begroeid dak te meten, om zo eventueel nog ontbrekende theoretische gegevens te vinden en andere gegevens te valideren.

Volg ons op Facebook

Op onze Facebook-pagina vindt u up-to-date informatie over ons bedrijf, onze medewerkers, onze mooie groene projecten, maar ook over groene wetenswaardigheden die er volgens ons toe doen.

Ooit wel eens een ontwerp gepresenteerd bij ongeveer 1°C vorst? Ik wel. Begin dit jaar werd mij gevraagd een herinrichtingsvoorstel voor een atrium te maken en dat aan de leden van de Vereniging Van Eigenaren (VVE) te presenteren. En zo belandde ik op een koude zaterdagochtend met mijn tekeningen in het atrium. Buiten vroom het, binnen ook. Iedereen stond met jas aan, sommigen ook met muts en/of handschoenen. De bewoners hadden me van te voren al gemeld dat de temperatuur in het atrium zeer wisselend kan zijn: van bloedheet tot ijskoud en van droog tot bedekt met een dunne deken van sneeuw. De situatie ter plekke overtuigde me volkomen. Het doorgronden van het klimaat is de eerste taak voor wie met binnenbeplanting aan de slag wil. In dit geval was het dak aan de randen opgetild voor frisse lucht. Dat lijkt een goed idee, maar betekent dat er soms, bij veel wind, regen of sneeuw naar binnen kan waaien. Een volgend aandachtspunt is tocht. Tocht voorkomen geeft de minste kans op luis en meeldauw. Daarnaast is het van belang de hoeveelheid daglicht en vocht (berekening of een ander systeem) juist in te schatten om tot een goed beplantingsplan te kunnen komen. De VVE-leden besloten het plan te laten uitvoeren, maar met het verzoek om bij de plantkeuze te luisteren naar de vele wensen. Maar in zo'n atrium valt dat nog niet mee. Er vielen heel wat planten af: ze konden niet tegen de kou, ze waren gevoelig voor luis en/of meeldauw, ze konden niet tegen droge hitte, ze zouden te weinig licht krijgen, ze waren niet kleurig of stevig genoeg.... Het was een leuke puzzel om met de gegeven mogelijkheden de gewenste sfeer neer te zetten. Want een atrium moet het hele jaar door aantrekkelijk zijn. Een paar maanden na de aanleg is duidelijk dat de herinrichting een frisse wind heeft laten waaien in het atrium. Er ligt nu een binnentuin die met de seizoenen mee verandert en op weg is elk weertype te trotseren. Laat de zon maar schijnen en de wind maar waaien...

Annemieke Langendoen,
ontwerper bij HollandsGroen

Nieuwbouw GGZ Drenthe

In Assen staat op het terrein van GGZ Drenthe nieuwbouw met een atrium waarin tropische planten en bomen tot voorbij de eerste verdieping reiken. Op het atrium komen enkele gangen uit waaraan de grote, lichte kamers van de bewoners liggen. Een baan voor rolstoelen voert door de planten naar de eerste verdieping. Het is duidelijk: hier is de *healing environment* in de praktijk gebracht.

Mooi en gezond

Een organisch gebouw, noemt eigenaar/ gebruiker Ouderenpsychiatrie GGZ Drenthe het nieuwe onderkomen Nijlandsborg. Maar wat moeten wij ons daarbij voorstellen? Een korte uitleg maakt al veel duidelijk: *Duurzaam en energiezuinig, met een atrium dat veel weg heeft van een tropische tuin.* Maar het zijn toch vooral de foto's die boekdelen spreken.

Nijlandsborg is een groot gebouw met twee verdiepingen voor 72 bewoners. Het gebouw onderscheidt zich aan de buitenkant door de bijzonder vormgegeven ramen, deuren en muren zoals we wel vaker zien bij organische architectuur: een bouwstijl die de mens centraal stelt, maar in het verlengde van de 'helende' natuur. Of zoals architect Marius Ballieux zegt: "Architectuur is

er voor de mens, niet omgekeerd. Als iemand gestrest is, adviseren we vaak: 'Maak een wandeling; ga de natuur in'. Je hebt namelijk de natuur nodig om in balans te komen. Omdat je behoefte hebt aan zuivere lucht om je heen, of een boom om veilig onder te schuilen. De moderne stedenbouw werkt echter contraproductief op onze helende omgeving. Vierkante blokkendozen roepen vervreemding en afstand op. De organische architectuur met zijn meer ronde vormen en andere uitingen probeert het tegenovergestelde te bereiken. Die integreert de natuur in de bebouwde omgeving."

Nauwe samenwerking

Wie natuur zegt, denkt aan groen. Groene beplanting maakt daarom een belangrijk onderdeel uit van de organische architectuur.

De planten staan binnen, maar wel in de vollegrond

Ballieux: "De vraag was een helend gebouw te ontwerpen voor oudere psychiatrische patiënten. Het feit dat GGZ Drenthe bij een organische architect uitkomt, betekent dat deze opdrachtgever beseft dat een organische bouwstijl een gunstige uitwerking heeft op de cliënten. Mijn enige beperkingen waren het oppervlak en het budget. Maar door vierkante meters rond te buigen optimaliseer je de oppervlakte en door in de hoogte te bouwen bespaar je geld." Ballieux trok tijdens de ontwerpfase nauw op

met tuin- en landschapsarchitect Jørn Copijn en de voor de groenaanleg verantwoordelijke partij Van der Tol. "Het ontwerp is niet alleen een eerste keer bedacht, maar daarna nog een keer, en nog een keer. In Delft doen architecten in spé namelijk wel kennis op van constructies, maar niet van beplanting. Nu heb ik me dit laatste inmiddels wel een beetje eigen gemaakt, maar ik steun ook graag op andere deskundigen. Het draait namelijk om de integratie van de beplanting in het interieur. In de organische architectuur is de beplanting al een onderdeel

van het allereerste concept van het gebouw, zeg maar van de totale installatie. De planten in het atrium staan in de vollegrond in een open gat van zo'n 300 vierkante meter. Uiteraard inclusief beregeningsinstallatie en biologische gewasbescherming." Wat resteert is de vraag hoe 'helend' deze aanpak nu is. Ballieux: "Diverse onderzoeken tonen aan dat groen in de directe omgeving van de mens een gunstige invloed heeft op diens herstel en functioneren. Maar voor wie nog twijfelt: we voeren momenteel metingen uit in Nijlandsborg naar de productie van zuurstof en de reductie van schadelijke gassen. De wetenschappelijke cijfers zijn nog niet beschikbaar, maar binnenkort hoop ik ook zelf te kunnen aantonen dat organische architectuur niet alleen mooi is, maar ook heel gezond."

Binnenbeplanting vereist vakmanschap

Het is (nog) geen rage, maar zeker een tendens: binnenbeplanting. En dan bedoelen we grote plantvakken binnen een gebouw met vaak metershoge planten. Niet alleen mooi om te zien, maar ook nog eens goed voor de mens. Dergelijke binnenbeplanting vereist echter wel deskundigheid.

Ieder z'n vak, zo wordt gezegd, en dat geldt zeker waar het gaat om de aanleg en het onderhoud van binnenbeplanting. Om maar een voorbeeld te noemen: niet in elk atrium valt evenveel licht binnen. Hier moet bij de plantenkeuze rekening mee worden gehouden. Ook kan de temperatuur in een atrium nogal schommelen, terwijl het ene atrium fors kouder of warmer kan worden dan het andere. Ook hier moet bij de klantenkeuze rekening mee worden gehouden. En dan hebben we het nog niet eens over gerichte – uiteraard biologische – bestrijding van ziekten en plagen, de juiste kennis van bemesting en irrigatie en niet te vergeten ervaring met constructieve oplossingen en het hebben van de bijbehorende materiaalkennis. Kortom: binnenbeplanting vereist vakmanschap. Er is overigens alle reden om te kiezen vóór binnenbeplanting. Ten eerste omdat het, net als kunst bijvoorbeeld, een vorm van interieurverfraaiing is. Maar ook omdat binnenbeplanting een gebouw écht iets oplevert: het geeft sfeer en doet iets met

de mensen die hier binnenkomen. Bovendien is binnenbeplanting ook nog eens gezond voor de mensen die in het gebouw werken. Het verhoogt de luchtvochtigheid, draagt bij aan een beter binnenklimaat en heeft in de zomer een extra koelende werking. Tot slot, en dit weten velen niet maar onderzoek heeft het al meermaals aangetoond, is binnenbeplanting ronduit gezond voor mensen. Groen maakt dat

Wie van binnenbeplanting een succes wil maken, heeft behoefte aan deskundigheid

kinderen in schoolklassen zich beter kunnen concentreren, dat werknemers op kantoor beter presteren, en dat patiënten in ziekenhuizen sneller herstellen. Nog altijd niet overtuigd van het nut van een groene omgeving? In NRC Handelsblad

verscheen onlangs een complete bijlage over nut en noodzaak van biodiversiteit. Daarin staat dat 64 procent van de Nederlanders graag in de natuur bivakkeert; dat bijna tweederde van de Nederlanders aangeeft dat natuur depressieve klachten verlicht; dat 89 procent natuur heel belangrijk vindt; en dat de Griekse filosoof Epicurus al bijna 300 jaar voor Christus betoogde dat een verblijf in

de natuur gelukverhogend werkt. *Meer weten? Neem contact op met onze adviseur binnenbeplanting Peter Reintjes, preintjes@vandertolbv.nl, tel. 020 667 7743.*

Het gebruiksdak op het nieuwe Huis in de Heuvel in het Rotterdamse familiepark Plaswijckpark mag met recht een complex dak worden genoemd. De aanleg van het groen op het dak heeft van de vakmensen van Van der Tol het uiterste van hun kunnen gevegd. Maar het resultaat is er dan ook naar.

(zeer) Complex dak

De feiten spreken voor zich: 1.600 vierkante meter dak met 46 verschillende dakvlakken en diverse hellingshoeken. Een dak met weinig draagvlak bovendien, omdat het bestaat uit stalen dragers met het hoogste punt op negen meter, waarvan de tussenruimtes zijn ingevuld met houten dooselementen. Hier bovenop liggen de PIR-isolatie, twee lagen dakbedekking, acht verschillende daksystemen (in verband met de verschillende hellingen) en de verdere dakopbouw bestaande uit substraat met (opnieuw afhankelijk van de helling) sedum, gras of klimplanten. Deze laatste staan overigens niet op het dak zelf, maar zweven daarboven in een net aan gespannen kabels, omdat de hellingshoek van het dak hier te groot is voor beplanting. Voor deze kabels moesten speciale bevestigingspunten worden gevonden op het veiligheidshekwerk en op de dakranden en fundering, omdat in de lichtgewicht dakconstructie zelf bij voorkeur niet mocht worden geschroefd.

De teken- en rekenmeesters van Van der Tol hebben tot in de aanleg meegedacht en meegewerkt met de constructeurs om het complexe bouwwerk tot een goed einde te brengen. Zo werd bijvoorbeeld pas tijdens de bouw ontdekt dat de aanlandingshoek van het dak op maaiveldniveau te stijl was om te kunnen worden beklimmen. Van der Tol heeft toen een unieke oplossing

Zo is zelfs de beregeningsinstallatie aangepast, omdat de gebruikelijke sproeiers te lang waren voor gebruik in de soms slechts tien centimeter dikke laag substraat die op sommige plekken maximaal haalbaar was vanwege de hellingshoek en de dakbelasting. En laten we eertlijk zijn: het resultaat is een lust voor het oog.

Dankzij slimme oplossingen konden alle keuzes van de architect worden uitgevoerd

bedacht door het dak af te schuinen met een vloeibaar soort piepschuim. Al met al konden door het bedenken van slimme oplossingen alle door de architect gemaakte keuzes worden uitgevoerd.

De klant

Een prettige plek om te werken, open en transparant, waar zichtbaar mag zijn wat er allemaal gebeurt. Wie zoals de Amsterdamse woningcorporatie Eigen Haard deze filosofie aanhangt, komt bijna als vanzelf uit bij een gebouw met veel glas en licht. En groen.

Kantoor met veel planten, weinig papier

Het voormalige hoofdkantoor van Waternet voldeed aan alle wensen van Eigen Haard, die het gebouw voor eigen gebruik heeft overgenomen. "Alleen de inrichting was niet helemaal zoals wij voor ogen hadden", zegt senior medewerker Facilitaire Zaken Sylvia van den Hoed. "In onze missie en visie neemt duurzaamheid een belangrijke plaats in. We lichten onze bewoners bijvoorbeeld voor over waterbesparing en energiezuinig stoken, maar doen zelf ook het nodige. We gebruiken hier op kantoor zo weinig mogelijk papier, zetten de warmte die het gebouw opneemt om in verwarming binnen en hebben sinds kort bijenhotels op ons dak."

Ook in de aankleding van het gebouw speelt duurzaamheid een belangrijke rol. Eigen Haard betreft het interieur alleen

bij duurzame leveranciers. Zoals Van der Tol, in 2011 verkozen tot duurzaamste hovenier, die de woningbouwcorporatie heeft geadviseerd en geholpen bij een 'mensvriendelijke aankleding' van het gebouw. Dit laatste heeft zich vertaald in de aanwezigheid van veel binnenbeplanting, met name in het grote atrium van het gebouw, met planten tot wel 5 meter hoogte.

"We hebben in beginsel voor groen gekozen als een vorm van interieurverfraaiing", zegt Van den Hoed. "Maar wat ook heeft

In het atrium staan drie grote bakken met planten tot wel 5 meter hoogte

meegewogen is dat mensen zich in een groene omgeving lekkerder in hun vel voelen zitten en beter presteren. Diverse onderzoeken tonen dit aan. Ook het binnenklimaat verbetert door groen, mede als gevolg van de betere vochthuishouding. Met deze onderzoeken in de hand heb ik onze directie kunnen overtuigen, want het kost natuurlijk ook geld. Bij aanschaf, maar ook in onderhoud. Niettemin hebben we laatst zelfs nog meer groen geplaatst."

In het atrium van het kantoorgebouw staan drie grote bakken met "boomachtige planten" waarvan er tevens enkele bij de ingang staan. Daarnaast zijn er in het gebouw diverse kleinere bakken met planten

te vinden. De optie om tevens verrijdbare groene wanden in het atrium te plaatsen, heeft het niet gered. En het plan om planten te plaatsen in een nis op hoogte al evenmin. Op advies van Van der Tol. Het groen in de wand zou weinig overlevingskansen hebben, en in de nis wordt het op zonnige dagen veel te warm. Van den Hoed: "Van der Tol is onze adviseur, dus daar luisteren we naar. Het is fijn om deskundige en onderbouwde adviezen te krijgen."